

О.В. ЛУКАШ¹, Д.М. ЯКУШЕНКО²

¹ Київський національний університет ім. Тараса Шевченка
вул. Володимирська, 64, Київ, 01033, Україна
lukash@cg.ukrtel.net

² Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України
вул. Терещенківська, 2, Київ, 01601, Україна
dmytrok@bigmir.net

АСОЦІАЦІЯ *GERANIO-TRIFOLIETUM* *ALPESTRIS* TH. MULLER 1962 НА СХІДНОМУ ПОЛІССІ¹

К л ю ч о в і с л о в а: узлісся, Trifolio-Geranietea, синтаксономія, Полісся

Вступ

Інвентаризація фіторізноманітності лишається одним з основних завдань ботанічної науки. Для сучасних фітоінвентаризаційних досліджень характерне поєднання підходів, що застосовуються на різних рівнях організації рослинного покриву. Прикладне використання результати комплексних робіт знаходять, поміж іншим, і в галузі охорони рослинного світу. Інвентаризаційні дослідження проводяться із застосуванням територіального підходу, який передбачає вивчення конкретного фізико-географічного регіону.

Досить актуальною є созологічна оцінка динамічно нестабільних, вразливих до трансформуючих чинників середовища перехідних зон — екотонів, зокрема своєрідних узлісних угруповань класу *Trifolio-Geranietea sanguinei* Th. Muller 1962. Узлісся як перехідні зони між середовищами існування різного типу (біотопами) внаслідок «крайового ефекту» характеризуються високою видовою різноманітністю, зокрема містять значну кількість видів, що підлягають охороні.

Ми досліджували флористичний склад, ценотичну будову, синтаксономічні позиції, здійснювали синфітоіндикаційну та созологічну оцінку узлісних трав'яних угруповань Східного Полісся. Слід зазначити, що угруповання класу в Україні досі лишаються малодослідженими [10, 13].

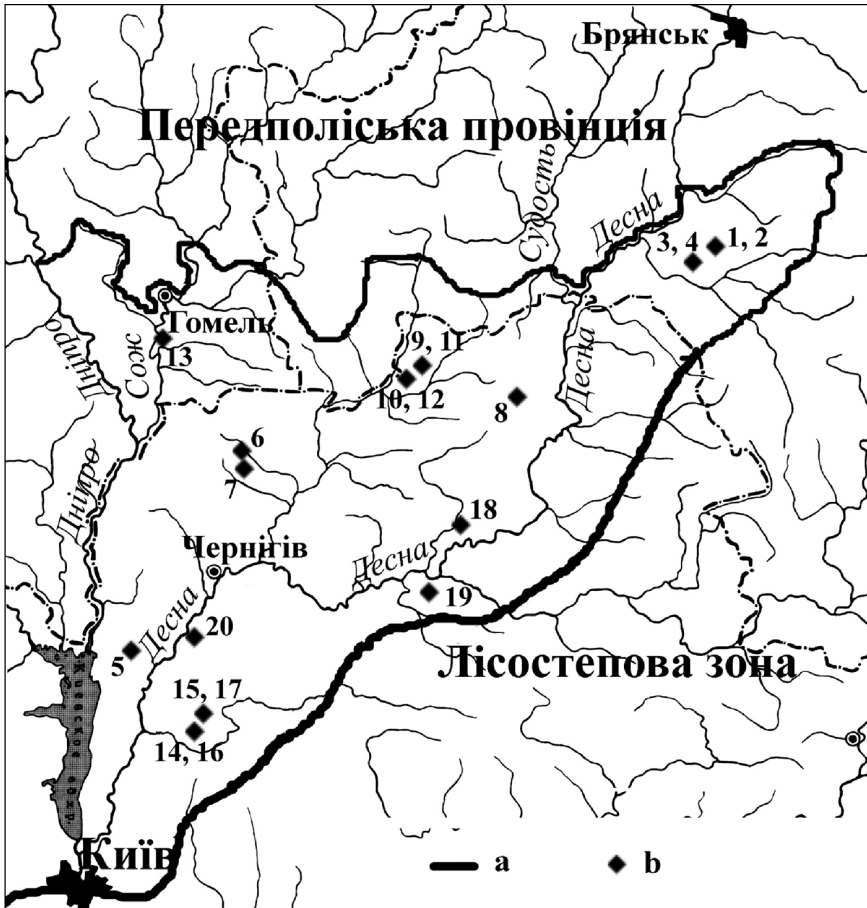
Матеріали і методи досліджень

Геоботанічні описи виконували за стандартною методикою [21], їх обробку здійснено методом перетворення фітоценотичних таблиць із застосуванням пакета програм «FICEN 2» [20]. Синфітоіндикаційні показники обчислювали за допомогою програми «SPHYT» [2], характеристика екологічних режимів

¹ Робота виконана за фінансової підтримки бюджетних коштів МОН України, наданих як грант Президента України за договором № Ф13/67-2007.

екотопів наводиться за відповідними шкалами [3]. Синтаксономічна інтерпретація отриманих матеріалів головним чином ґрунтується на монографічній обробці класу *Trifolio-Geranietea sanguinei* для території Польщі [14].

Межі території досліджень — Східного Полісся — визначено шляхом зіставлення схем фізико-географічного районування України [7, 8, 11] та суміжних територій [5, 9]. В Україні ця межа збігається з межею між Лівобережним Поліссям і Лісостепом, на території Білорусі вона проходить по заплавах річок Ржавка, Чечера, Липа, Уза, Сож і охоплює нижню частину межиріччя Сож — Беседь та Беседь — Іпуть. На території Російської Федерації Східне Полісся включає межиріччя Ревна — Снов та Десна — Неруса (рисунок).

Картохема розташування описів асоціації *Geranio-Trifolietum alpestris* на Східному Поліссі. Умовні позначення: *a* — межі Східного Полісся, *b* — місця виконання описів, 1—20 — номери описів

Distribution of relevés of the association *Geranio-Trifolietum alpestris* in Eastern Polissya. Symbols indicate: *a* — limits of Eastern Polissya, *b* — relevés location, 1—20 — relevés numbers

Результати досліджень та їх обговорення

У результаті обробки геоботанічних описів та порівняння виділених фітоценозів із синтаксономічними схемами рослинності інших європейських країн [14—19] встановлено синтаксономічну належність маргінальних трав'яних узлісних угруповань Східного Полісся:

Trifolio-Geranietea sanguinei Th. Muller 1962

Origanetalia vulgaris Th. Muller 1962

Geranion sanguinei R.Tx. in Th. Muller 1962

Geranio-Trifolietum alpestris Th. Muller 1962

G.-T.a. typicum Th. Muller 1966

var. *typicum*, var. *Vaccinium myrtillus*, var. *Festuca pratensis*

G.-T.a. galietosum aparines Korneck 1974.

G.-T.a. urticosum dioicae subass. nova prov.

Усі наявні описи угруповань класу з дослідженої території віднесено до однієї асоціації. Проте зрозуміло, що рівень ценотичної різноманітності угруповань класу в регіоні є вищим. Однак через брак описового матеріалу на даному етапі детально можна проаналізувати лише єдину асоціацію.

Асоціація *Geranio-Trifolietum alpestris* представлена флористично досить багатими угрупованнями, в яких налічується від 22 до 45 видів, в середньому 32,7 види в 20 описах (табл. 1). Високу постійність (від III до V) мають види асоціації (*Trifolium alpestre* L., *Convallaria majalis* L., *Lathyrus niger* (L.) Bernh.), союзів *Geranion sanguinei* (*Geranium sanguineum* L.) та *Trifolion medii* (*Agrostis tenuis* Sibth.), порядку *Origanetalia* (*Clinopodium vulgare* L.) та класу *Trifolio-Geranietea* (*Betonica officinalis* L., *Peucedanum oreoselinum* (L.) Moench, *Melampyrum nemorosum* L., *Campanula persicifolia* L., *Fragaria vesca* L., *Galium mollugo* L.), а також *Calamagrostis epigeios* (L.) Roth, *Pteridium aquilinum* (L.) Kuhn; у чагарниковому ярусі — *Frangula alnus* Mill. і *Quercus robur* L.

Угруповання асоціації фізіономічно досить різnorodні. Проективне покриття трав'яного ярусу змінюється від 50—60 до 90—100 % і становить у середньому 77,7 %. Домінантами виступають вегетативно рухливі види: *Calamagrostis epigeios* (проективне покриття від 20—30 до 60—80 %), *Convallaria majalis* (від 10—20 до 40—75 %), *Pteridium aquilinum* (10—50 %), *Rubus saxatilis* L. (10—60 %) тощо. Іноді значного проективного покриття досягають також *Potentilla alba* L. (до 50 %), *Lathyrus sylvestris* L. (до 40 %), *Origanum vulgare* L. (до 30 %), *Genista tinctoria* L., *Elytrigia repens* (L.) Nevski, *Agrostis tenuis* (до 20 %), *Festuca ovina* L., *Geranium sanguineum*, *Melampyrum nemorosum* L. (до 15 %) та інші види; це явище має фаціальний характер. В угрупованнях асоціації звичайно наявні поодинокі чагарники (*Frangula alnus*, *Salix caprea* L., *Swida sanguinea* (L.) Opiz та ін.) і підріст дерев (*Quercus robur*, *Betula pendula* Roth, *Populus tremula* L., *Sorbus aucuparia* L., *Pyrus communis* L. та ін.) заввишки до 1 м, проективне покриття яких не перевищує 5—10 %. Ярусу мохів не виявлено.

На дослідженій території відзначено дві відомі субасоціації даної асоціації: *Geranio-Trifolietum alpestris typicum* та *Geranio-Trifolietum alpestris galietosum aparines*. Крім того, описано угруповання, які, вірогідно, слід віднести до нової субасоціації. Провізорно називаємо її *Geranio-Trifolietum alpestris urticosum dioicae* prov.

Найчастіше трапляються узлісні угруповання типової субасоціації *G.-T.a. typicum*, які диференціюються на три варіанти — var. *typicum*, var. *Vaccinium myrtillus* та var. *Festuca pratensis*.

Для угруповань типового варіанта var. *typicum*, на відміну від інших варіантів субасоціації, характерна наявність блоку видів союзу *Geranion sanguinei*: *Anthericum ramosum* L., *Digitalis grandiflora* Mill., *Salvia pratensis* L., *Filipendula vulgaris* Moench, *Peucedanum cervaria* (L.) Lapeug. тощо (табл. 1, описи 4–8). Типові угруповання асоціації розсіяно поширені по всій дослідженій території, формують смуги по узліссях та галявинах мішаних дубово-соснових лісів, освітлених дібров, соснових лісів куничникових (з *Calamagrostis arundinacea* (L.) Roth) та зеленомохових.

Угруповання локального варіанта var. *Vaccinium myrtillus* описані на півночі Чернігівщини (Орликівське лісництво, Семенівський р-н). Варіант виділяємо за домінуванням *Rubus saxatilis* (проективне покриття 30–65 %) та блоком видів, більшість з яких характерна для флористично багатих пребореальних зеленомохових соснових і дубово-соснових лісів, зокрема хамефітів (*Vaccinium myrtillus* L., *V. vitis-idaea* L., *Orthilia secunda* (L.) House, *Chimaphila umbellata* (L.) W. Barton) та *Melampyrum pratense* L., *Veronica spicata* L., *Thymus serpyllum* L., *Pulsatilla patens* (L.) Mill., *Campanula rotundifolia* L. тощо) (табл. 1, описи 9–12). Угруповання варіанта формуються по узліссях дубово-соснових і соснових лісів орлякових, конвалієвих, чорничних на легких дерново-підзолистих піщаних ґрунтах борової тераси, по краях заліснених порубів, занедбаних полів, що заростають деревними породами, уздовж лісових шляхів тощо.

За доброю представленістю видів мезофітних лук класу *Molinio-Arrhenatheretea* R. Tx. 1937 (*Festuca pratensis* Huds, *Centaurea jacea* L., *Leucanthemum vulgare* Lam., *Rumex acetosa* L., *Briza media* L., *Tragopogon orientalis* L. тощо) виділяємо var. *Festuca pratensis*. Його угруповання відзначені в Суземському р-ні (Брянська обл., Росія), на відкості залізниці на межі з сосновими (з домішкою *Quercus robur*, *Populus tremula*, *Betula pendula*) лісами різнотравними. Значна участь лучних видів зумовлена сусідством ценозів зі справжніми луками. Угруповання var. *Festuca pratensis* характеризуються значним видовим багатством (32–45 видів). Домінують *Calamagrostis epigeios* (30–80 %), фаціально — *Lathyrus sylvestris* (до 40 %), *L. Tuberosus* L. (до 30 %), *Trifolium alpestre* (до 20 %) тощо (табл. 1, описи 1–3).

Субасоціація *G.-T.a. galietosum aparines* представлена лише єдиним описом з території Білорусі. У даному ценозі наявні діагностичні види асоціації (*Convallaria majalis*, *Lathyrus niger* та *Vicia cassubica* L.) і субасоціації (*Galium aparine* L., *Torilis japonica* (Houtt.) DC., *Anemone nemorosa* L., *Poa nemoralis* L.,

Таблиця 1. Фітоценотична характеристика угруповань асоціації *Geranio-Trifolietum alpestre* на Східному Поліссі

Номер опису	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	К ₁₋₁₂					К ₁₄₋₂₀					К _{1,20}																		
	Номер синтаксону												1					2					3					5													
Ch., D. sp. Ass. Geranio-Trifolietum																																									
<i>Trifolium alpestre</i>		+	3	1	+				+	+	+	+													V														IV		
<i>Convallaria majalis</i>				2		3	5	4	2	2	2	4	2													IV														V	IV
<i>Lathyrus niger</i>					+	+					+														II														V	III	
<i>Genista tinctoria</i>			+	3	+	+						+													III															II	
<i>Potentilla alba</i>			+		5	+	1																		II															I	
<i>Melica nutans</i>									+	+		+													III															II	
<i>Vicia cassubica</i>							1					+													II															I	
<i>Rubus saxatilis</i>				2	+				+	5	5	2	4													III															II
D.s. var. Vaccinium myrtillus																																									
<i>Vaccinium myrtillus</i>					+					+	+	2													III															II	
<i>Melampyrum pratense</i>									+	+	+	+													II														+	II	
<i>Luzula pallescens</i>									+	+	+	+													II															I	
<i>Orthilia secunda</i>									+	+	+	+													II															I	
<i>Ranunculus acris</i>									+	+	+	+													II															I	
<i>Vaccinium vitis-idaea</i>									+	+	+	+													I															I	
<i>Veronica spicata</i>									+	+															I															I	
<i>Thymus serpyllum</i>									+	+															I															I	
<i>Viola montana</i>									+	+															I															I	

D.s. subass. galletosum aparines												
<i>Galium aparine</i>	I
<i>Torilis japonica</i>	I
<i>Anemone nemorosa</i>	I
<i>Poa nemoralis</i>	I
<i>Moehringia trinervia</i>	I
D.s. subass. urticosum dioicae nova prov.												
<i>Urtica dioica</i>	II
<i>Geum urbanum</i>	II
<i>Anthriscus sylvestris</i>	I
<i>Galeopsis speciosa</i>	I
<i>Lupinus polyphyllus</i>	I
<i>Elytrigia repens</i>	I
<i>Geranium robertianum</i>	I
<i>Chelidonium majus</i>	I
<i>Mycelis muralis</i>	I
<i>Stellaria media</i>	I
D.s. Al. Geranium												
<i>Geranium sanguineum</i>	1	IV
<i>Anthericum ramosum</i>	II
<i>Digitalis grandiflora</i>	II
<i>Polygonatum odoratum</i>	I
<i>Salvia pratensis</i>	I
<i>Filipendula vulgaris</i>	I
<i>Peucedanum cervaria</i>	I
<i>Laserpitium latifolium</i>	+	I
<i>Centaurea scabiosa</i>	I

<i>Agrimonia pilosa</i>	I	.	.	I
<i>Solidago virgaurea</i>	II	.	.	I
<i>Ajuga reptans</i>	II	.	.	I
<i>Hypericum maculatum</i>	I	.	.	I
<i>Viscaria vulgaris</i>	II	.	.	I
D.s. Cl. Molinio-Arrhenatheretea																						
<i>Festuca pratensis</i>	+	+	II	.	.	I
<i>Centaurea jacea</i>	+	+	II	.	.	I
<i>Leucanthemum vulgare</i>	+	+	II	.	.	I
<i>Rumex acetosa</i>	1	+	I	.	.	I
<i>Brisa media</i>	+	+	II	.	.	I
<i>Dactylis glomerata</i>	+	+	II	.	.	I
<i>Tragopogon orientalis</i>	+	+	I	.	.	I
<i>Stellaria graminea</i>	+	I	.	.	I
<i>Campanula patula</i>	.	+	II	.	.	II
D.s. O. Fagetalia																						
<i>Festuca gigantea</i>	I	.	.	I
<i>Lathyrus vernus</i>	III	.	I
<i>Polygonatum multiflorum</i>	III	2	I
<i>Milium effusum</i>	II	.	I
Other species:																						
<i>Calamagrostis epigeios</i>	+	4	5	3	5	2	4	+	+	IV	4	2	IV
<i>Pteridium aquilinum</i>	+	2	2	2	3	3	IV	5	3	IV
<i>Chamaecytisus ruthenicus</i>	.	.	+	.	2	+	2	+	+	III	+	.	II
<i>Festuca ovina</i>	2	I	.	.	I
<i>Angelica sylvestris</i>	.	+	I	.	.	I
<i>Galium boreale</i>	I	.	.	I

Описи виконано:

- 1 — 13.07.2006, Російська Федерація, Брянська обл., Суземський р-н, платформа 448 км, О.В. Лукаш
- 2 — 13.07.2006, Російська Федерація, Брянська обл., Суземський р-н, платформа 448 км, О.В. Лукаш
- 3 — 13.07.2006, Російська Федерація, Брянська обл., Суземський р-н, 482 км, О.В. Лукаш
- 4 — 13.07.2006, Російська Федерація, Брянська обл., Суземський р-н, 480/181 км, О.В. Лукаш
- 5 — 09.08.2006, Україна, Чернігівська обл., Козелецький р-н, Межиріччинський РЛП, Гончарівське, О.В. Лукаш
- 6 — 14.05.2002, Україна, Чернігівська обл., Городнянський р-н, с. Травневе, О.В. Лукаш
- 7 — 15.07.2002, Україна, Чернігівська обл., Городнянський р-н, с. Картовецьке, урочище Гніздишанська дача, О.В. Лукаш
- 8 — 17.08.2006, Україна, Чернігівська обл., Новгород-Сіверський р-н, платформа 96 км, О.В. Лукаш
- 9 — 09.07.2004, Україна, Чернігівська обл., Семенівський р-н, Орликівське л-во, кв. 45, О.В. Лукаш
- 10 — 09.07.2004, Україна, Чернігівська обл., Семенівський р-н, Орликівка, Орликівське л-во, кв. 68, О.В. Лукаш
- 11 — 10.07.2004, Україна, Чернігівська обл., Семенівський р-н, Орликівське л-во, кв. 43, О.В. Лукаш
- 12 — 09.07.2004, Україна, Чернігівська обл., Семенівський р-н, Орликівське л-во, кв. 86, О.В. Лукаш
- 13 — 12.05.2005, Республіка Білорусь, Гомельська обл., Гомельський р-н, Чонкі, О.В. Лукаш
- 14 — 15.08.1996, Україна, Чернігівська обл., Козелецький р-н, с. Лихолітки, О.В. Лукаш
- 15 — 15.08.1996, Україна, Чернігівська обл., Козелецький р-н, с. Лихолітки кв.19, О.В. Лукаш
- 16 — 15.08.1996, Україна, Чернігівська обл., Козелецький р-н, с. Лихолітки, кв.14, О.В. Лукаш
- 17 — 15.08.1996, Україна, Чернігівська обл., Козелецький р-н, с. Лихолітки, кв.18, О.В. Лукаш
- 18 — 18.06.2006, Україна, Чернігівська обл., Сосницький р-н, між Кудрівкою та Прогонами, О.В. Лукаш
- 19 — 28.07.1995, Україна, Чернігівська обл., Борзнянський р-н, с. Високе, ур. Базарщина, О.В. Лукаш
- 20 — 19.07.1996, Україна, Чернігівська обл., Чернігівський р-н, Красилівське л-во, між селами Ладинка та Сіножатське, О.В. Лукаш

Номери синтаксонів:

- 1 — *Geranio-Trifolietum alpestris tyricum* var. *Festuca pratensis*, 2 — *G.-T.a. tyricum* var. *tyricum*, 3 — *G.-T.a. tyricum* var. *Vaccinium myrtillus*,
- 4 — *G.-T.a. gahietosum ararines*, 5 — *G.-T.a. urticosum dioicae*.

Таблиця 2. Види, відзначені в угрупованнях асоціації *Geranio-Trifolietum alpestris*, які мають різний соціологічний статус

Вид	Наявність у природоохоронних переліках				
	1	2	3	4	5
<i>Campanula cervicaria</i> L.					+
<i>Digitalis grandiflora</i> Mill.			+		+
<i>Lilium martagon</i> L.	+	+	+		
<i>Peucedanum cervaria</i> (L.) Lapeyr.		+			+
<i>Platanthera bifolia</i> (L.) Rich.	+		+		
<i>Potentilla alba</i> L.		+		+	
<i>Pulmonaria angustifolia</i> L.				+	
<i>Salvia pratensis</i> L.		+			
<i>Vicia pisiformis</i> L.		+			
<i>Viola montana</i> L.		+			

Примітки: 1 — Червона книга України [12], 2 — Червона книга Республіки Білорусь [6], 3 — Червона книга Брянської обл. [5], 4 — перелік регіонально рідкісних видів судинних рослин Чернігівської обл. [1], 5 — перелік видів судинних рослин, що підлягають особливій охороні на території Сумської обл. [4].

Більшості з них еколого-ценотичний оптимум у регіоні знаходиться саме в узлісних угрупованнях. Деякі узлісні види (*Campanula bononiensis*, *C. cervicaria*, *Digitalis grandiflora*, *Laserpitium latifolium*, *Peucedanum cervaria*, *Primula veris*), зважаючи на невисоку частоту їх трапляння у регіоні та потенційну вразливість, доцільно включити до переліку регіонально рідкісних видів судинних рослин Чернігівської обл. Окрім того, необхідно проводити моніторинг стану обраних ділянок асоціації *Geranio-Trifolietum alpestris* в об'єктах природно-заповідного фонду регіону.

Висновки

Асоціація *Geranio-Trifolietum alpestris* Th. Muller 1962 представлена флористично досить багатими угрупованнями, в яких налічується від 22 до 45 видів. Флористична неоднорідність описаних угруповань проявляється на синтаксономічному рівні: на Східному Поліссі асоціація представлена трьома субасоціаціями (*G.-T.a. typicum*, *G.-T.a. galietosum aparines* та *G.-T.a. urticosum dioicae* subass. nova prov.) і рядом варіантів.

Ценози дослідженої асоціації є мезофітними субацидофільними мезотрофно-семієвтрофними гемінітрофільними гемікарбонатобно-акарбонатобно-фільними.

В угрупованнях асоціації *Geranio-Trifolietum alpestris* виявлено 10 видів, внесених до національних і регіональних природоохоронних переліків Білорусі, Росії та України. До переліку регіонально рідкісних видів Чернігівської обл. запропоновано ввести шість видів: *Campanula bononiensis*, *C. cervicaria*, *Digitalis grandiflora*, *Laserpitium latifolium*, *Peucedanum cervaria* та *Primula veris*.

1. *Державний кадастр рослинного світу України: принципи підготовки та ведення в Чернігівській області* / За ред. Ю.О. Карпенка. — Чернігів, 2003. — 168 с.
2. *Дідух Я.П., Плюта П.Г.* Фітоіндикація екологічних факторів. — К.: Наук. думка, 1994. — 280 с.
3. *Екофлора України* / Відп. ред. Я.П. Дідух. — Т.1. — К.: Фітосоціоцентр, 2000. — 284 с.
4. *Заповідні скарби Сумщини* / Під заг. ред. д.б.н. Т.Л. Андриєнко. — Суми: Вид-во «Джерело», 2001. — 208 с.
5. *Красная книга Брянской области. Растения. Грибы.* — Брянск: Читай-город, 2004. — 272 с.
6. *Красная книга Республики Беларусь. Растения.* — Мн.: Беларус. энцыкл. им. П. Бровки, 2005. — 455 с.
7. *Маринич А.М.* Геоморфология южного Полесья. — К.: Из-во КГУ, 1963. — 252 с.
8. *Маринич О.М., Пархоменко Г.О., Петренко О.М., Тищенко П.Г.* Удосконалена схема фізико-географічного районування України // Укр. геогр. журн. — 2003. — 41, № 1. — С. 21—32.
9. *Природа Белоруссии. Популярная энциклопедия.* — Мн.: Бел. сов. энцикл. им. П. Бровки, 1989. — 599 с.
10. *Соломаха В.А.* Синтаксономія рослинності України // Укр. фітоцен. зб. — 1996. — Сер. А, вип. 4(5). — 119 с.
11. *Физико-географическое районирование Украинской ССР.* — Киев: Изд-во Киев. унта, 1968. — 683 с.
12. *Червона книга України. Рослинний світ.* — К.: УЕ, 1996. — 608 с.
13. *Якушенко Д.М.* Узлісні угруповання класу *Trifolio-Geranietea sanguinei* Th. Muller 1962 півдня Житомирського Полісся // Укр. ботан. журн. — 2004. — 61, № 4. — С. 30—37.
14. *Brzeg A.* Zespoły kserotermofilnych ziólorosli okrajowych z klasy *Trifolio-Geranietea sanguinei* Th. Muller 1962 w Polsce. — Poznan, 2005. — 237 s.
15. *Carni A.* Syntaxonomy of the *Trifolio-Geranietea* (Saum Vegetation) in Slovenia // Folia Geobot. Phytotax. — 1997. — 32. — P. 207—219.
16. *Carni A., Kostadinovski M., Matevski V.* «Saum» (fringe) vegetation (*Trifolio-Geranietea*) in the Republica of Macedonia // Acta Bot. Croat. — 2000. — 59 (1). — P. 279—329.
17. *Matuszkiewicz W.* Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski. — Warszawa: PWN, 2001. — 537 s.
18. *Mochacky S., Maglocky S.* Plant Communities of the *Trifolio-Geranietea sanguinei* Th. Muller 1961 in East Slovakia // Thaiszia. — 1993. — 3. — P. 101—110.
19. *Moravec J. a kol.* Roslinna spolecenstva Ceske republiky a jejich ochrozeni. — Severoces. Prir., 1995. — 206 s.
20. *Sirenko I.P.* Creation a Databases for Floristic and Phytocoenologic Researches // Укр. фітоцен. зб. — 1996. — Сер. А, вип. 1. — С. 9—11.
21. *Westhoff V., Maarel E. van der.* The Braun-Blanquet approach // Handbook of Vegetation Science. Part V: Ordination and Classification of Vegetation / Ed. by R.H. Whittaker. — The Hague, 1973. — P. 619—726.

Рекомендує до друку
Я.П. Дідух

Надійшла 30.05.2007

А.В. Лукаш¹, Д.Н. Якушенко²

¹ Киевский национальный университет им. Тараса Шевченко

² Институт ботаники им. Н.Г. Холодного НАН Украины, г. Киев

АССОЦИАЦИЯ *GERANIO-TRIFOLIETUM ALPESTRIS* TH. MULLER 1962 В ВОСТОЧНОМ ПОЛЕСЬЕ

Рассмотрены флористический состав, ценотическая структура, синтаксономическое положение и особенности распространения флористически богатых опушечных сообществ в Восточном Полесье. Они отнесены к ассоциации *Geranio-Trifolietum alpestris* Th. Muller 1962 класса *Trifolio-Geranietea* Th. Muller 1962. В этих сообществах отмечен ряд видов, требующих охраны на национальном и региональном уровнях.

К л ю ч е в ы е с л о в а: опушки, *Trifolio-Geranietea*, синтаксономия, Полесье.

O.V. Lukash¹, D.M. Yakushenko²

¹ Kyiv National Taras Shevchenko University

² M.G. Kholodny Institute of Botany, National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv

ASSOCIATION *GERANIO-TRIFOLIETUM ALPESTRIS* TH. MULLER 1962 IN EASTERN POLISSYA

The paper provides data on the floristic composition, coenotic structure, syntaxonomy, and peculiarities of geographical distribution of the species-rich forest-margin communities in Eastern Polissya. These communities belong to the association *Geranio-Trifolietum alpestris* Th. Muller 1962 (class *Trifolio-Geranietea* Th. Muller 1962). Some species in need of protection at the national and regional levels occur in such coenoses.

К е y w o r d s: forest margin, *Trifolio-Geranietea*, syntaxonomy, Polissya.